ՔՍԱՆԵՒՎԵՑԵՐՈՐԴ—ՏԱՐԻ— ԹԻՒ—2049—ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ—8—ՆՈՅԵՄԲԵՐ—Ն. Տ.—20—ՆՈՅԵՄԲԵՐ—1877

ԳԱՑՄԱՆՔ

Տարեկան գին ի Պօլիս համ. 8 Մէճ.
» » Գաւառաց » 10 Մէճ.
Վեցամսեայ » ի Պօլիս » 4 Մէճ.
» » Գաւառաց » 5 Մէճ.
Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղուրուշ, երկու անգամի համար 2 ղուրուշ, աւելի անգամներու համար գնա սակարկութեան կըլլայ։

ՄԱՍԻՍ

ԼՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԳԱՑՄԱՆՔ

Դուրս գացած լրագրաց ճանըռւ ծախքը խմբագրութեան վրայ է։
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն խմբագիր—Տնօրէնին պիտի ուղղուի, Ղալաթիա Սանտըքճըլար Ճատտէսի թիւ 198, Նօրօ խան, Մասիսի գրասենեակը։
Ձեռագիր ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 8 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Ռուսաց ռումբերը՝ «քրիստոնէից վիճակը բարւոքելու» պաշտօնն ըստ արժանւոյն կատարեցին՝ Կարնոյ բնակիչներէն բազմաթիւ Հայ և Թուրք սպաննելով և Հայոց եկեղեցին խոկ քանդելով։ Թէ և նոր լուրեր չկան, բայց Տէվէ-Պօյնուի կողմը Ռուսք կ'ամրանային, և եթէ եղանակին սաստկութենէն ետ դառնալու չհարկադրին կամ Օսմանեան զօրքը զիրենք չը վանէ, անհաւանական չէ որ Կարին Ռուսաց ռմբակոծութեան բոլոր չարիքը կրէ, ինչպէս կրեցին Ռուսճուգ, Վիտին, Բլէվնա, Կարս և ուրիշ քաղաքներ։ Պատերազմն իւր խիստ օրէնքները կրնայ ունենալ, որոց մին է նաև ռմբակոծութիւնը. սակայն պէտք է որ այս ալ չափ մ'ունենայ, այսինքն մի միայն ամրութեանց վրայ ուղղուի։ Եթէ ռմբակոծութիւնը նպատակ մ'ունի, ամրութիւններն առնուլ է. բայց ամրութիւնները կրնան իրենք զիրենք պաշտպանել՝ թշնամւոյն ռմբոց ռմբօք պատասխանելով, և եթէ թշնամին ինքզինք կարող կը կարծէ, կրնայ յարձակում ընել կամ պաշարման փորձ փորձել։ Սակայն չըպատերազմող բնակչաց տուներուն, տաճարներու և հիւանդանոցներու վրայ կրակ ընել, կանայք, մանկունք և անզէն ու անպաշտպան անձինք ռումբերով կոտորել և այսպէս քաղաքին ժողովուրդն արհաւրաց մատնելով անձնատուութեան պարտաւորելու ջանալն՝ այնպիսի գործ մ'է, որ դոյզն ինչ վեհանձնութիւն ունեցող թշնամի մը բնաւ չկրնար ընդունիլ։ Ռուսք այս վանդալութիւնը կը գործեն Օսմանեան քաղաքներու վրայ, և դժբաղդաբար Եւրոպա կը լռէ. բայց մարդկութեան ձայնը չը կրնար լռել։ Օսմանեան զրահաւոր նաւատորմը կրնար նաև իւր բոլոր թնդանօթներով Ռուսաց ծովեզերքը ռմբակոծել, քանզի որչափ և ծովային ականներ ալ դրուած ըլլան, եթէ կամք ըլլար, բնաւ տարակոյս չը կայ որ ականներուն վտանգն առ ոչինչ գրելով կամ զանոնք ուրիշ միջոցներով պայթեցնելով և ոչնչացնելով՝ կարելի էր տակաւին Ռուսաց ծովեզերեայ քաղաքներուն ահագին վնասներ հասցնել ռմբակոծութեամբ. սակայն Բ. Դուռն իմաստութեամբ և մարդասիրական զգացմամբ հարկ չը համարեցաւ այսպիսի անօգուտ աւերումներ 'ի գործ դնել, և այս պատճառաւ էր որ Օսմանեան նաւատորմն իրական յարձակման և ռմբակոծութեան փորձ չփորձեց Ռուսաց ծովեզերեայ քաղաքաց դէմ։ Եւ սակայն Ռուսիա ի՞նչպէս կը պատասխանէ Բ. Դրան այս մարդասիրական ընթացքին. ամեն տեղ իւր ռումբերը քաղաքներու վրայ կ'ուղղէ, որպէս զի բնակիչները զարհուրելով իսկոյն անձնատուր ըլլան իրեն, և ինք ալ դիւրութեամբ Օսմանեան քաղաքները գրաւէ։ Բայց իւր այս ակնկալութիւնն ալ զուր է, քանզի ամեն տեղ Օսմանեան բնակիչք՝ առանց խտրութեան ազգի կամ կրօնի՝ ռմբակոծութեան բոլոր արհաւիրքը կրել նախամեծար համարեցան քան թէ անձնատուր ըլլալ և իրենց քաղաքը թշնամւոյն յանձնել։ Դանուբեան քաղաքները, Բլէվնա և Կարս՝ արդէն այս հայրենասիրութեան և դիւցազնութեան օրինակը տուած էին. Կարին ալ անոնցմէ ետ չմնաց և չպիտի մնայ։ Այս վերջին քաղաքէն առնուած լուրերը կը ծանուցանեն թէ բնակիչք, որք իսլամներէ և Հայերէ կը բաղկանան, որոշած են ամեն զոհողութիւն յանձն առնուլ, և ոչ միայն թշնամւոյն անձնատուր չըլլալ, այլ՝ իրենք ալ զինուորական ծառայութիւն ընել 'ի պաշտպանութիւն իրենց հայրենեաց։ Հայոց առաջնորդն անձամբ իւր ժողովուրդը կը քաջալերէ՝ կայսերական զօրաց և իսլամ բնակչաց օգնելու և թշնամւոյն յարձակմանց դիմադրելու։ Քրիստոնեայ և իսլամ բնակիչք իրենց միութիւնը Ռուսաց ռումբերուն 'ի միասին դիմադրութեամբ կը հնչեն։ Այս տեսարանն յիշեալ քաղաքին բնակիչներն ամենայն յարգանաց արժանի կընէ, և պէտք է որ Եւրոպական դիւանագիտութիւնն Օսմանեան ժողովրդոց ամեն ուրեք 'ի գործ դրած այս արիական գիտակցութիւնը նկատողութեան առնլով՝ խաղաղական բանակցութեանց ժամանակ դէմ կենայ այն դիտմանց զորս արդէն լրագիրք ոմանք Ռուսիոյ կընծայեն։

Բետըրպուրկէն Եւրոպական լրագրաց ուղղեալ հեռագրի մը խօսքին նայելով, Ռուսական Կօլօս լրագիրը դիմակը վար առնուլ սկսած է, և Թուրքական Հայաստանին իբրև երաշխաւորութիւն գրաւելու խօսք կընէ, առարկելով թէ Բ. Դուռը պատերազմական տուգանք տալու անկարող է։ Ռուսական թերթը խիստ շուտ սկսած է յաղթութիւն երգել, մինչդեռ տակաւին ոչ միայն Օսմանեան ամրոցներն՝ այլ և Օսմանեան զօրաց և բնակչաց կուրծքն ալ թշնամւոյն յարձակմանց կը դիմադրեն և զայն շատ անգամ 'ի փախուստ դառնալու կը հարկադրեն։ Ռուսիա տակաւին խիստ հեռի է կատարեալ յաղթութենէ, և իւր թերթերը սեթևեթեալ պատճառանօք երկրակալութեան նպատակներն արդէն իսկ հռչակել կ'սկսին։ Ի՞նչ պիտի ըլլան ուրեմն Ռուսական դիւանագիտութեան պահանջումներն երբ Ռուսական բանակները կատարելապէս յաղթող ըլլան։ Բ. Դրան նախարարք այսպիսի ծանր դժբաղդութեան մը առաջքն առնլու համար գիշեր ցերեկ կաշխատին. բայց եթէ Եւրոպա ալ անոնց ջանից գո՛նէ բարոյապէս չօգնէ, եթէ Ռուսիոյ երկրակալութեան դիտումները չարգելու, տարակոյս չկայ որ հուսկ ուրեմն իրեն ալ ուղղակի վնաս պիտի հասնի, և Արևելից մէջ Ռուսիոյ ազդեցութեան և յառաջխաղացութեան նոր ասպարէզ մը պիտի բացուի, որուն պէտք չէ որ Եւրոպա օժանդակ և մեղսակից գտնուի։

. . .

Պատերազմական լուրերը ցամաք են։ Լօմի կողմն Օսմանեան զօրքը Ռուս հեծելազօրաց գրաւած Պէրքօֆչայի գիւղն ետ առաւ, և թշնամւոյն երկու վաշտն անկէ վանեց։ Ասոր վրայ վաշտ մը Օսմանեան զօրք ալ զրկուեցաւ Պէրքօֆչա։ Սիւլէյման փաշա կը հեռագրէ թէ Ռուսաց չորս վաշտ հետևակազօրն հեծելազօրաց օժանդակութեամբ Գօզլուպէյ գիւղին վրայ յարձակեցաւ, և երկու վիրաւոր և ձի մը թողլով 'ի փախուստ դարձաւ։ Երկրորդ յարձակում մ'ալ 'ի դերև ելաւ։ Սիւխթբէի կողմն յառաջապահաց կռիւ մ'եղեր է։ Բլէվնայէն ալ թնդանօթի ձայներ կը լսէին։ Յիշեալ քաղաքին պաշարումն հոկտ. 11/23 ին ամբողջացած կերևի, երբոր Նիքոլա Մեծ դուքսը Բօրատինէն մինչև Բլէվնայի առջև Թասիչէվօ գիւղը գնաց և Ռուսք երեք անգամ հարիւրական թնդանօթ նետեցին. բայց Օսմանեան զօրքը չպատասխանեց։ Ռուսք պաշարման գծերն հեռագրական թելով իրարու կցած են։ Տէյլի Նիւզի թղթակիցը կըսէ թէ Բլէվնայի շրջակայքը Ռուսք չորս հարիւրի չափ թնդանօթ ունէին. պաշարող զօրքն ալ հարիւր քսան հազարի չափ կը կարծուի, մինչդեռ Օսման փաշային զօրութիւնը 45 հազարէն վաթսուն հազարի չափ կը հաշուի։ Աղեքսանդր կայսրն ալ ձի հեծնելով Նիքոլա Մեծ դուքսին հետ մինչև Կորնի-Տուպնիք գնաց, և զօրքերն աչքէ անցուց, որք զինքը կեցցէներով ընդունեցին։ Թէլիշի մէջ բռնուող գերեաց մէջ Բուրանուն անգղիացի գնդապետ մ'ալ կար, որ անձնատուր եղող Հագգի փաշային հետ Ռուսիա փոխադրուեր է։ Հինգ հազարի չափ Օսմանեան պատերազմի գերիներ Պօկօթէն անցան և Զիշթով զրկուեցան, ուր գտնուած էին նաև քանի մ'օր յառաջ երեք հազարի չափ Օսմանեան գերիներ, որք ծանր հանդարտութիւն մը կը ցուցնէին։ Անձնատուր եղողներէն շատերը վրանին ստակ ալ ունէին, և սպայք իրենց ձիերն ալ մէկտեղ տարեր են։ Ռուսք Օսման փաշային դէպ 'ի Օրխանիէ քաշուիլն անկարելի ընելու համար՝ Սօֆիայի և Լօֆչայի ճանապարհները մեծ զօրութեամբ բռնած են։ Բլէվնայի արևելեան կողմը նոր յարձակում մ'ըրեր, և կորուստներ ետ քաշուեր են։ Ռուսճուգի ռմբակոծութիւնը կը շարունակէ, և Օսմանեան մարտկոցներն ալ ուժգնութեամբ կը պատասխանեն։ Մուխթար փաշա կը հեռագրէ թէ պատերազմական կարևոր դէպք չկայ։ Նոյ. 1/13ին Ռուսաց յառաջապահք ժամ 2ին Օսմանեան յառաջապահաց հանդիպեր են, և կարծուելով թէ նոր յարձակում մը պիտի ըլլայ, դիմադրելու պատրաստութիւն եղեր է. բայց յետոյ սխալմունք ըլլալը հասկըցուելով կրակը դադրեցուցեր են։ Կարին առատ ձիւն տեղալ սկսեր է։ Ռուսք կը ծանուցանեն թէ Կարսի պահապան զօրաց մէկ յարձակումը վաներ են. իսկ իրենք պահ մը Հաֆըզ փաշա-թապեասին մօտեր են յարձակմամբ, բայց Օսմանեան զօրքը զիրենք արտաքսեր է։

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Փարիզ 16 Նոյ.

Երեսփոխանաց ժողովն այսօր ընտրական վէճմանց վրայ քննութեան համար յանձնաժողով մ'ընտրեց, որոյ մէջ ամեն գոյնէ երեսփոխանք կը գտնուին։

Ծերակուտի ժողովը չորս մնայուն անդամ ընտրեց։

Աջակողմեանք գումարում մ'ըրին, որ խիստ մրրկալից եղաւ։

Վիէննա 17 Նոյ.

Կէս պաշտօնական թերթերը կը պարսաւեն Սերվիոյ երկդիմի ընթացքը։

Վճռաբեկ ատեանը չընդունեց Թուրվիլի խնդրած վերաքննութիւնն, որ իւր կնոջ սպաննած ըլլալուն համար 'ի մահ դատապարտեալ է։

Լիթրօվ աստղաբաշխը մեռաւ։

Աւստրիական Քօռէսբօնտանս ժէնէռալ լրագիրը կը ծանուցանէ թէ Տաղըստանի ապստամբական շարժումն ա՛յնչափ մեծցեր է, որ Միքայէլ Մեծ դուքսն օգնական զօրք զրկելու պարտաւորուեր է Նալիքօֆ իշխանին։ Ապստամբաց համախումբ զօրութիւնը 18000 մարդոց կը հասնի, որք լաւ զէնքեր ունին, և կռուոյն մէջ մեծ անվեհերութիւն ցոյց կուտան։

Փարիզ 17 Նոյ.

Մաք-Մահոն մարաջախտն ընդունեց նախարարաց հրաժարականն։ Այս կերպիւ իրաց վիճակը մեծապէս պարզուած կը համարուի։

Նոր նախարարութիւնն երկու ժողովոց սահմանադրական խումբերուն մէջէն պիտի առնուի։

Ռուսական լրագրաց հանած այն զրոյցը թէ տէրութեանց միջնորդութիւնը ձեռք բերելու ջանքեր կըլլան, սուտ կը հանուի։

Փարիզ 17 Նոյ.

Մաք-Մահոն մարաջախտին կողմէ այսուհետև որ և է ընդդիմութիւն անհնար կը համարուի։

Գարատաղցի Բէյզրօվիչ ծերակուտանն

որ Գարատաղի իշխանուհւոյն ուղեկիցներէն է, կարևոր պաշտօնով մը Հռոմ պիտի երթայ։

Փարիզ 17 Նոյ.

Ծերակուտի ժողովն աջակողմեան մէկ հարցմանը վրայ պիտի վիճաբանէ երկուշաբթի օրը։ Ցիշեալ հարցումն ընտրական զեղծմանց երեսփոխանաց ժողովոյ քուէարկած քննութեան նկատմամբ կառավարութեան իւր գործակալաց տուած հրամաններուն կը վերաբերի։ Ծերակուտի նախագահ Օտիֆրէ-Բասքիէ դուքսը չկարծեր որ ժողովն իւր ձեռնհասութենէն անդին անցած ըլլայ։ Ծերակուտի ժողովին պատրաստած օրակարգն երեսփոխանական ժողովոյ դէմ գրգռիչ բան մը չպարունակեր։

Փարիզ 18 Նոյ.

Երեսփոխանաց ժողովն որոշեց եւումից յանձնաժողովն ընտրել երեքշաբթի օրը։ Այս որոշումը ներկայ ձկտեալ վիճակին թուլնալուն նշան մը կը համարուի։

Ծերակուտին աջակողմեան բոլոր խմբակները, սահմանադրական խմբակն ալ 'ի միասին, երեսփոխանաց ժողովոյ քուէարկած քննութեան վրայ առաջարկուելիք օրակարգը պիտի քուէարկեն. բայց կը վախցուի որ վիճաբանութեան միջոցին միջադէպեր չպատահին, և գրգռիչ ազդեցութիւն մը չընեն երեսփոխանաց ժողովին վրայ։

Փարիզ 19 Նոյ.

Ծերակուտի ժողովին մէջ ձախակողմեան անդամ Պ. Էմմանուէլ Արակօ՝ աջակողմեան անդամ Պ. Բէրթրէլի առաջարկութիւնը հակասահմանադրական համարելով՝ նախակարգ վճիռ խնդրեց անոր վրայ։ Ժողովն 130ի դէմ 155 քուէով մերժեց նախակարգ վճիռը։

Պ. Տը Պրօյլի և Պ. Տիւֆօրի առեննախօսութիւններէն ետև, ծերակուտի ժողովը ձախակողմին առաջարկած պարզ օրակարգը մերժեց, և 129ի դէմ 151 ձայնիւ պատճառաբանեալ օրակարգ մ'ընդունեց, զոր աջակողմն առաջարկած էր երեսփոխանական ժողովոյ քուէարկած քննութեան նկատմամբ։

Պէրլին 19 Նոյ.

Լուկովսքի անուն Լեհացի մը չորամթ օրը բռնուելով՝ նախ խոստովանեցաւ թէ Վիլհէլմ կայսրն և Պիսմարք իշխանն սպաննելու համար Պէրլին եկած է, բայց յետոյ ետ առաւ այս խոստովանութիւնը։

Լոնտրա 19 Նոյ.

Օսմ. քօնս.		10 1/16
փոխ.	1865	10 1/2
»	1869	10 1/8
»	1871	36 3/4
»	1872	17 5/8
»	1873	10
»	Եգիպտ.	54 7/8
Անգղ. քօնս		96 1/2

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Բլէվնայի հետ հաղորդակցութիւնները փակուած ըլլալուն և այն կողմէն լուր չգալուն պատճառաւ ցաւալի զրոյցներ շրջաբերութեան եղած են, որոց անհիմն ըլլալը կրնայ հասկցուիլ հետևեալ հեռագրէն՝ զոր Անգղիական Տէյլի Թէլէկրաֆ լրագրին Կ. Պոլսոյ թղթակիցն ստացած է կիրակի օրը Վիէննայէն։

« Բլէվնայէն Ռուսաց տուած միակ լուրն այս է թէ պաշարողաց և պաշարելոց մէջ աննշան կռիւ մ'եղեր է։ Արժանահաւատ աղբիւրէ կիմանամ որ Ռուսք չարթուս վերջերն յարձակում մը կ'սպասեն Օրխանիէի ճանբուն վրայ։ »

Դանուբեան բանակին հրամանատար Սիւլէյման փաշայէն երէկ եկած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ այսօր վաղը մեծ ճակատամարտ մը պիտի ըլլայ։

Մէհմէտ Ալի փաշան Սօֆեա հասեր է մեծ զօրութեամբ և անյապաղ դէպ 'ի Օրխանիէ պիտի քալէ։

Վերջին թղթաբերով եկած Հելլենական լրագրաց մէջ երկու Ռուսական հեռագրալուրեր կը տեսնուին, որոց մին Կորչաքոֆ իշխանն Աթէնքի Ռուսական դեսպանին ուղղած է նոյ. 11 թուով, և կը ծանուցանէ թէ նոյ. 9ին Լէոնօֆ զօրավարն յարձակմամբ առեր է Վրաճա քաղաքն, զոր 800 Օսմանեան զօրք և 300 չէրքէզք կը պաշտպանէին, և ուր Ռուսք 1000 աւել պաշար և ռազմամթերք գտեր են։

Երկրորդ հեռագիրն ալ Պուքրէշէն ղրկուած է Նոյ. 12 թուով, և կը ծանուցանէ թէ Սքօպէլօֆ զօրավարը Բլէվնայի շրջակաները Նօթավէրտիի առաջ գրեց վրայ յարձակելով, սաստիկ կռուէ մ'ետև առեր է։

Նոյն հեռագիրը կը ծանուցանէ նաև թէ Կուրքօ զօրավարը Սօֆիայի ճանբուն վրայ պաշարի և ռազմամթերքի կարաւան մը բռնելով Ռուսաց բանակակերպոնը ղրկեր է։

Նոյեմբեր 6 թուով Բէօրիւք-Տէրէէն Բեդրբուրկ քաշուած պաշտօնական հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ նոյ. 4ին Հէյման և Տէր Ղուկասօֆ զօրավարներուն հրամանատարութեանը տակ գտնուող զօրքերն՝ Ահմէտ Մուխթար և Իսմայիլ փաշաներուն հրամանին ներքև Տէվէ-Պօյնուի ամրութիւնները պաշտպանող Օսմանեան զօրաց հետ 9 ժամ կռուելէ ետև յաղթեցին անոնց։ Օսմանեանք մեծ շփոթութեամբ ետ քաշուեցան, իրենց զէնքերն ու ճըպարները հոն թողլով։ Ռուսաց կորուստ տրուած ըլլալը դեռ յայտնի չէ։

Նոյն թուականաւ երկրորդ հեռագիր մ'ալ կը ծանուցանէ թէ առջի իրիկունը, մինչդեռ Մէլիքօֆ զօրավարը Կարսի հարաւային արևելեան կողմի բերդերուն առջև գտնուող գիրքերը կը գրաւէր, անդին իւր զօրքերն Օսմանեանց կողմանէ յարձակում կրեցին, սակայն Ռուսք ետ մղեցին զանոնք, և մինչև Հաֆըզ փաշա-թապիաի անոնց ետևէն իյնալով, Պուլթայիսի զօրագունդէն 2 ռուսական վաշտ հոն մնան, բերդապահ զօրաց մեծ մասն սպաննեցին, 10 սպայ և 10 զօրք ալ գերի բռնեցին։ Ռուսաց տուած կորուստն աննշան բան է։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վեհ Սուլթանն ուրբաթ օրը Սէլամլըքի հանդիսաւոր արարողութիւնը Սուլթան Պայէզիտի մզկիթը կատարեց, և անտի Սպարապետի դուռն երթալով՝ Կ. Պոլսոյ քաղաքային զինուորաց վաշտերուն համար յատկապէս շինել տուած դրօշակները բաշխել տուաւ անոնց 'ի ներկայութեան Մեծ-Եպարքոսին, Շէյխիւլ իսլամին և այլ նախարարաց տէրութեան։

Ցիշեալ դրօշակներուն վրայ Ղուրանէն համարներ և կայսերական Թուղրան բանուած էին, և Օսմանիէ պատուանշանով զարդարուած։

Վեհ. Սուլթանին արքունեաց զինուորական տեսուչ Սայիտ փաշան՝ դրօշակները մի առ մի իւրաքանչիւր վաշտերուն բաշխելէ ետև, հետևեալ բանախօսութիւնը կարդաց Վեհ. Սուլթանին կողմէ.

« Զօրականք.

« Աշխարհիս վրայ ազգի մը համար ամենէն մեծ պատիւն է՝ իւր հայրենիքը իւր իրաւունքն և իւր արժանապատուութիւնը պաշտպանելու կարող վիճակի մէջ ըլլալ։ Այդ պատիւը գլխաւորապէս ձեռք կը բերուի՝ բոլոր ազգը զինուորական պարտականութեան մասնակից ընելով։ Քանի որ զինուոր ծնիլն ու զինուոր մեռնիլն Օսմանեան ազգին բնդոծին առաքինութիւնն է, մինչև ցայսօր բնաւ արգելիչ պատճառ մը չկար զանոնք ամենը կոչելու որ այդ ազնիւ պարտականութիւնը կատարեն։ Գոհութիւն Աստուծոյ, բարեբաղդ կը համարիմ զիս որ կարող եղայ «կայսերական քաղաքային պահապանք» անունով նոր զինուորութիւն մը սահմանելով՝ պետութեանս զինուորական զօրութիւնն աւելցնելու, և միանգամայն մայրաքաղաքիս և գաւառաց բոլոր ժողովուրդներուն մէջ զինուորական ոգւոյն ծաւալման նըպաստեցի։

« Այսօր իմ արքունեացս Ֆէրիքին՝ Սայիտ փաշայի ձեռամբ ձեր զինուորական պատւոյն կը յանձնեմ այս դրօշակները, զորս ես պատրաստել տուի իմ կայսերական քաղաքային պահապան զինուորացս համար, որոց համախմբութեան կէտ պիտի ըլլան։

« Սպարապետութեան տեղապահը ձեր գասերուն մէջ կարդացնել պիտի տայ ձեր զինուորական ծառայութեան և ձեր նոր պարտեաց վերաբերեալ կանոնադրութիւնը, զոր ես վաւերացուցի։

« Տ՛էր Աստուած, որ այդ ձեզ յանձնած դրօշակներս՝ քիչ ժամանակէն մեր անկախութեան փառաւոր խորհրդանիշերուն գլուխը ծածանին։

« Կը յուսամ որ ձեր կանոնադրութեան արամադրած պարտեաց կատարմամբ և ձեր հայրենասիրական եռանդեամբն ու նախանձով մեր ազգին փառքը բարձր 'ի գլուխ պիտի պանծացնէք, և այսպէս ձեր վեհապետին սէրը պիտի շահիք, անոր ամենէն ջերմ փափաքը գոհ ընելով։ »

Սոյն կայսերական բանախօսութեան՝ երիցս փատիշահըմ չօք եաշա՛ աղաղակելով պատասխանեցին քաղաքային պահապան զինուորք։ Ցետոյ սպարապետի տեղապահն անոնց վերաբերեալ կանոնադրութիւնը կարդաց, որ նոյնպէս կեցցէներով ընդունուեցաւ։

Այս պատկառելի արարողութենէն ետև, Սուլթանն Սպարապետի դրան քէօշկը քաշուեցաւ, և հոն մինչև իրիկուն կենալէ և զօրաց կերակրոյն համը նայելէ ետև՝ իրիկուան ժամ մէկին կայսերական պալատը վերադարձաւ։

Հասարակային շինութեանց նախարարութեան Միւսթէշար Վսեմ. Պ. Օտեան էֆէնտին կիրակի առաւօտ մայրաքաղաքս հասաւ։

Վեհ. Սուլթանը կազի Օսման փաշային որդիքն իւր պալատը բերել տալով՝ անոնց այլ և այլ ընծաներ տալէ զատ, ականակուռ քայռ (պռօշ) մ'ալ անոնց մօրը ղրկեց։

Բլէվնայի առջև Օսման փաշային Ռուսերէն առած չորս թնդանօթներն ուրբաթ օրը Կ. Պոլիս բերուելով Թօփհանէի հրապարակը դրուեցան 'ի տես հասարակութեան։

Բլէվնայի առջև վիրաւորեալ Ֆէրիք Հասան փաշան, որ ինքզինք դարմանել տալու համար Կ. Պոլիս եկած էր, բոլորովին առողջացած ըլլալով՝ Վեհ. Սուլթանն իւր ներկայութեան ընդունեց զայն և սիրալիր համակրութիւն ցոյց տալով, իւր ձեռօք երկրորդ կարգի Մէճիտիէ պատուանշան և արժանեաց շքադրամ կախեց անոր կուրծքը։

Կիրակի օրը Եըլտըզի Քէօշկը նախարարաց խորհուրդ մ'եղաւ Վեհ. Սուլթանին նախագահութեամբ։ Ցետոյ նախարարք Մեծ-Եպարքոսին ապարանքն երթալով խորհուրդը հոն շարունակեցին։

Մայրաքաղաքիս իսլամ ժողովուրդն Անգղիոյ ժողովրդեան կողմէ 'ի նպաստ Օսմանեան վիրաւորելոց և գաղթականաց ղրկուած օգնութեանց փոխարէն շնորհակալութեան ուղերձ մ'ստորագրեց և մայրաքաղաքիս անգղիական դեսպանին մատոյց որպէս զի Անգղիոյ առատասիրտ ժողովրդեան հաղորդէ։

Մայրաքաղաքիս Օսմանեան երեսփոխաններն ընտրելու պաշտօն ունեցող պատուիրակները կիրակի օրը քաղաքապետութեան պաշտօնատունը գումարուելով, հետևեալ հինգ երեսփոխանաց ընտրութիւնը կատարեցին հետևեալ անձանց վրայ.

1. Գաղթականութեանց յանձնաժողովին նախագահ Սաաըդ փաշա.
2. Շիշման օղլու Նուվան էֆէնտի.
3. Ալլահվէրտեան Յօհաննէս էֆէնտի.
4. Գազազեան Յակոբ էֆէնտի.
5. Շէքէրճի Քէմալ էֆէնտի։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ԷՍՀԱՄԸ ՈՒՄՈՒՄԻԷ

7 նոյ. երկուշաբթի իրիկուն		11, 8
8 նոյ. երեքշաբթի առաւօտ բացուեցաւ		11, 7
ժամ 6 ին		11, 8
Բուլղարի երկաթուղի	փր.	31
Թղթադրամ	մր.	198

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԷԹՂԹՈՑ

Կ. Պոլիս 7 Նոյեմբեր

Սոփէթէ ժէնէրալի բաժ.	Անգղ. լիր.	3.20
» փոխանակութեան	»	2.26
Կ. Պոլսոյ Պանքային	»	3.30
Քրէտի ժէնէրալ	»	3.30
Քրէտի Օսմ.—Թիւրք	»	—
փոխ. 1863	Ֆր.	54
» 1865	»	55
» 1869	»	50 50
» 1872	»	18
» 1873	»	49
Թրամուայ	Օսմ. լիր.	1 10

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

7 Նոյեմբեր

Անգղ. լիրա	ղրշ.	108 38
Նափօլէօն ոսկի	»	86 27
Իմբէրիալ Ռուս	»	?8 20
Գըրըմից	»	50 35
Հինգ Ֆրանք	»	—
Հինգնոց	»	118 20
Պղինձ	»	167

ԿԱՐԵՒՈՐ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Իրենց զաւակաց բարւոք դաստիարակութիւն մը տալ ուզող պատուարժան ծնողաց կը ծանուցուի որ մայրաքաղաքիս կեդրոնական թաղերէն միոյն մէջ, 'ի Կէտիկ փաշա, հաստատեալ Սուրէնեան ցերեկեայ և գիշերօթիկ երկսեռ վարժարանն իւր երկրորդ տարւոյ շրջանը մտնելուն առթիւ բարձրագոյն վարժարանի ուղղութիւն առած է, և տասն և երեք մնայուն ու այցելու ուսուցիչներ կանոնաւորապէս կ'աւանդեն Հայերէն, Գաղղիերէն, Տաճկերէն և Անգղիերէն լեզուներէ զատ, ուրիշ վարժարանաց մէջ ուսուցուած ամեն առարկայ, միանգամայն տոմարակալութիւն, բիանօ, նօթա, մարմնամարզ և Ռուսերէն լեզու կամեցողաց. աղջկունք կուանին նաև առանձին տնտեսութիւն։ Գաղղիերէն խօսակցութիւնը պարտաւորիչ է զբօսանաց և հանգստեան ատեններ։ Բարուց մաքրութեան կատարեալ խնամք կը տարուի։

Սոյն վարժարանն իւր ծոցին մէջ ունի այժմէն 100ի չափ աշակերտք և աշակերտուհիք, որոց շատն հեռաւոր թաղերէ և գիւղերէ կը յաճախեն։ Կանոնաւոր և կատարեալ դաստիարակութեան վրայ ազգին ունեցած սէրը՝ սոյն վարժարանին արդեամբ քաջալերուելէն յայտնի է. ուստի այլ ծնողք ևս որ սոյն հաստատութեան օգուտը քաղել կուզեն, կը հրաւիրուին գալ և Բրօկրամն ու կանոնագիրն ընթեռնլով զաւկըներնին յանձնել։

Վճարմանց համար սակարկութիւն չըլլար. արդէն գինները որոշեալ են։

1877 Կէտիկ փաշա

ԳԵՐ. ԽՈՐԷՆ ՆԱՐ ՊԷՅ ՍՐԲԱԶԱՆԻ ՃԱՌԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

(Շարունակութիւն տես Թիւ 2048)

Ի՞նչ ըսեմ Հայկազեան լեզուին համար, այն անբաւ գանձուն համար կըսեմ, որ օտարաց իսկ զարմանք և նախանձ կը պատճառէ: Դեռ ևս այս ամենաճոխ լեզուին կմախքն է որ կը ճանաչուի. քերականութիւն, բառգիրք՝ ամենայն ինչ նախնական վիճակի մէջ են. լեզուին բուն ոգին՝ ամպուն իւր բազմապարեան քօղը մերկացած չէ՛:

Աճա զայս ամենայն սերտել, իմաստասիրել, 'ի զոյս ածել և կերպարանել ձեզ յանձն կը լինի, Ուսումնասէրդ Տեարք: Արդէն իսկ իւրաքանչիւր ոք 'ի ձէնջ Հայագիտութեան այլ և այլ ճիւղերուն մէջ ձեր առանձին հետազօտութիւնքն, աշխատութիւնքն և հմտութիւնն ունիք, որ ա՛յնքան աւաւել նշանաւոր և բեղմնաւոր պիտի լինին, որքան առաւել միութեամբ գիմէք առ ընդհանուր նպատակն. եթէ «Միաբանութիւն զօրութիւն է» ինչպէս Ներսէսցին կըսէ փորձով, ևս առաւել այն զօրութիւնը կարևոր է այսպիսի ընդարձակ խորհուրդ մի, այսպիսի յոգնավտանգ գիտաւորութիւն մի յիրականութիւն փոխարկելոյ համար:

Տեարք, ընկերութիւնս Ազգ. Մատենադարանի, ըստ նպատակին որ կը տեսնուի յիւրում կանոնադրութեան, —վաւերացելոյ յՈւսումնական խորհրդոյ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան, 9 մարտի 1877 ամսոյս —, կը հրաւիրէ զձեզ այսօր 'ի ձեռն Հիմնադիր Վարչական Ժողովոյ իւրոյ՝ որ բուն հարկանիք Հայութեան անցեալն ու ներկայն առնուլ ձեզ 'ի կէտ նպատակի, ընկերական խորհրդակցութեամբ և աշխատակցութեամբ:

Հիմնադիր Ժողովը՝ ըստ իւրում արտօնութեան՝ կը համարձակի հիմնել այսօր ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ԿԱՃԱՌԸ, այսինքն՝ Հայ ուսումնականաց այն ժողովը որ իւր ազնութիւնները պիտի նուիրէ յօգուտ, 'ի յառաջադիմութիւն և 'ի փառս Հայ ազգայնութեան: Նա Հայ սրտեր փնտռելով, յորս խանդ ազգասիրական կը բորբոքի. Հայ հանճարներ որոնելով, յորս անդրադարձ կը ցոլայ նախնի հանճարներու կենսուէտ զօրութիւն և արգասանդ բեղմնաւորութիւն: —'Ի սրտէ Ազգիս համարձակապար կըսեմ. մայրաքաղաքս՝ ո՛չ բոլոր Հայութեան հանճարները կը պարփակէ, և ո՛չ հրաւիրեալքդ առաւ՝ Հայ հանճարոյ բովանդակ ներկայացուցիչն լինելոյ անափառութիւնը կը տածէք, Տեա՛րք: Տակաւին շատեր կան արժանաւորք աթոռակից ձեզ բազմելոյ, և զորս պիտի բաղդ ունենամք ընդ փոյթ այս ազգանուէր յարկիս ներքև տեսանելոյ, որ ձեզ հետ պիտի մըրցին 'ի բարգաւաճանս Հայագիտութեան:

Հիմնադիր ժողովս՝ թէ և կը փափաքէր, բայց ըստ իւրոյ Հիմնագրին (յօդ. 3) չէր բաւական բոլոր Հայ ուսումնականաց հրաւէր տալ յառաջագոյն: Նորա իրաւունքը կը պարունակուէր Հայկազեան Կաճառը կազմելոյ չափ հարկ դատուած հանճարներն և եթ հրաւիրել 'ի գործ. այսուհետև Կաճառին կը մնայ արտաքոյ մնացած արժանաւոր ուսումնականներն և խորհող գլուխներն որոշել և հաւաքել, և Հայկազեան Կաճառին այսօրեայ խումբը վաղ 'ի ժողով մի մեծ կերպարանել:

Տեա՛րք, այսօր պատիւ ունիմ յանուն ընկերութեան և Վարչական հիմնադիր ժողովոյ հռչակել առաջի ազգին թէ ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ԿԱՃԱՌԸ իւր գոյութիւնն առած է և կազմուած օրինաւորապէս: Իմ կենաց ամենէն նշանաւոր օրերէն մին կը համարիմ զայս, յորում կը շնորհուի ինձ աւետել ազգին թէ այսօր Սիրոյ և Միութեան վարդակարմիր արշալոյսը իւր կենսաճաճանչ ճառագայթները կ'սփռէ Հայութեան հորիզոնին վերայ:

Բ.

Տեա՛րք, ներեցէք որ երկու խօսք ալ ըսեմ թէ ի՞նչ է Կաճառը, ո՞ւր պիտի գործէ և ի՞նչ պիտի գործէ իւր ընթացից մէջ:

Հայկազեան Կաճառը ներկայ ժամանակիս Հայ գրագիտաց, ուսումնականաց, գեղարուեստագիտաց և ճարտարաց ժողովն է 'ի մայրաքաղաքիս: Նա իրեն անդամակից և աշխատակից կառնու և զամենայն Հայ որ վերոգրեալ հանգամանքներն ունի, բայց կեդրոնէն հեռի գտնուելով՝ կը լինին Կաճառին Թղթակից անդամները:

Օտարաց անդամ բաց է Հայկազեան Կաճառը: Այն գրագէտք որ Հայութեան նուիրած են իւրեանց հայեացքն և հետազօտութիւնները՝ Հայութեան մաս կը համարուին. ուստի և սիրով կողջագուրուին 'ի Կաճառէն իբր Պատուոյ անդամներ:

Հայկազեան կաճառը՝ ազգին բարձրագոյն հանճարներն իւր մէջը պարունակելովը հանդերձ, սիրով կանդամակցէ նաև այն պարկեշտ բանասէրները՝ որոց բոլոր փառասիրութիւնը Հայութեան օգտակար անդամ լինելոյն մէջ կը կայանայ:

Առանց Ակադեմիայի կամ Ճեմարանի մը բարձրահնչիւն անունն և ազդեցութեանը թեկն ածելոյ՝ Հայկազեան Կաճառը իւր համեստ անուանն և նպատակին մէջ ևս կը հաւատայ թէ օգտաբեր ծառայութիւններ պիտի կարենայ մատուցանել Հայրենի դպրութեան, և իւրովսանն օգնել նորա պայծառութեանն և յառաջադիմութեանը:

Կաճառը՝ Հայկական ասպարիզին յառաջապահ լեգէոնն է: Նորա ստոյակոյտը պիտի լինի Հայկազեան ճեմարանը, որ ա՛յնքան կարևոր է ազգային գրականութեան: Այս անհրաժեշտ պէտքը՝ որ օր ըստ օրէ առաւել ևս զգալի կը լինի, որ մը պիտի բաղդ ունենամք տեսանելոյ յիրականութիւն դարձած, շընորհիւ ժամանակին: Կաճառը՝ մեծ գործ մը կատարած պիտի համարուի եթէ յաջողի ոգիները պատրաստել, հանճարները պատսպարել, որ բուն հարկանեն վերջապէս այս հոյակապ Հաստատութիւնն հիմնելոյ 'ի փառս և 'ի բարգաւաճումն Հայ Մատենադրութեան:

Ազգային Մատենադարանը՝ իւր թևոյ մեծատարած կը բանայ Հայկազեան Կաճառին, և կը շնորհէ նմա իւր անդորրաւէտ հովանին: Այս դաշինքը՝ փառաւո՛ր յայտ քան զդաշինս քաղաքագիտականաց, Հայկական Կաճառին աչաց առջև կը ներկայացնէ զփառաւոր Նախնիս նորա, որ ոչ միայն իւրեանց երկասիրութեամբքն մերձ են առաւել, այլ ներկայ են և հոգւով, և կը հսկեն իւրեանց արժանաւոր յաջորդաց գործոցն և ազգանուէր աշխատութեանցը վերայ: Այն Նախնիք՝ որ ամենեքեան ալ հայրքն են և վարք, հոս այս ոգեպարար յարկաւս ներքև պիտի ներշնչեն՝ Հայկազեան Կաճառին անդամոց սիրոյ զուէր հայրենեաց, որ յաղթողն է ամենայն անձնակ՛ան միջից, կարծեաց և մասնաւորութեանց: Այս նուիրական դըլուներէն զուրս՝ անդամք Կաճառին պիտի մերկանան զնախապաշարումս, զկուսակցութիւն և զանձնականութեան ոգի: Աստանօր պիտի փառաւորի Հայ անունը, և պիտի թագաւորէ եղբայրութիւնը: Ամենայն Կաճառորդի ունկը պիտի հնչէ մշտամըռունչ մեղրածորանն Եղիշէի ոգանչելի առածը թէ «Միաբանութիւն է մայր բարեաց, անմիաբանութիւն ծնող չարեաց»: Ազգային Մատենադարանը՝ չեզոք երկիր մի է Հայոց համար, Սիրոյ Հայաստանն է նա, և ասպարէզ վսեմ եղբայրութեան: Ով որ Հայու սիրտ կը կրէ՝ անդամ է ընկերութեանս, և ով որ Հայ հանճարոյ փայլ և ճաճանչ կը ցոլացնէ 'ի ճակատուն, նախասահմանեալ է նա յանդամակցութիւն Կաճառիս:

Մատենադարանի ընկերութեան կրօնը՝ Միութեան և Սիրոյ Աստուծոյն կրօնն է, Անոր՝ որ ըստ «Աստուածն սիրոյ եւ խաղաղութեան է»:

Մատենադարանի ընկերութեան քաղաքականութիւնը՝ է ամենապարզ մի բառ, «Հայրենասիրութիւն»:

Այն ամենայն խորհուրդք՝ որ այս կրօնի և քաղաքականութեան համաձայն չեն, Մատենադարանիս մէջ արձագանք չունին: Ուստի և վտարեալ են ամենայն նկատմունք, դիտաւորութիւնք, առաջարկութիւնք կրօնականք և քաղաքականք: Քրիստոս է մեր առաջնորդը, և Օսմանեան դահուն Տէրը՝ մեր պաշտպանն ու խնամակալը:

Հոս, այս խաղաղութեան ափանց մէջ գործ չունի ով որ համոզուած չէ թէ Աստուած Սէր է և կը պահանջէ որ «Զկայսերն՝ կայսեր տացէ, և զԱստուծոյն՝ Աստուծոյ»:

Եւ ի՞նչ պիտի գործէ Կաճառը: —Քանի որ կրօնական և քաղաքական խնդիրք 'ի բաց վտարեալ են յատենէ ժողովոյս. Կաճառը իւր բոլոր գործունէութիւնը պիտի դարձնէ 'ի քննութիւն և 'ի թարգմանումն Հայկական լեզուի, պատմութեան, հընութեան, արուեստից և գեղարուեստից: Արդէն քիչ մ'առաջ համառօտիւ իմն ծրագրեցի, Տեա՛րք, թէ ինչե՛ր կան մեզ ընելիք: Ասպարէզն լայն և ընդարձակ առաջի կայ մեզ ասպարէզ, բազում աշխատութեանց և ջանից են պէտք:

Մեք կ'սկսիմք այսօր, բայց 'ի գլուխ չպիտի կարենամք հանել մեր ծրագիրը. մեր յաջորդները՝ 'ի նոյն պիտի շարունակեն: Մեզ մեծ փառք պիտի համարուի՝ եթէ կարող լինիմք պատրաստել նոցա ճանապարհը, և դիւրել նոցա ապագայ գիւտերը:

Զպիտի կարենամք 'ի գլուխ հանել ըսի, ոչ առ յուսահատութեան, քա՛ւ լիցի, այլ վասն զի մեր սակաւօրեայ և զբաղալից կեանքը չէ կարող պարունակել զկարճն զայն՝ բայց բազմիմաստ նպատակ Կաճառին, որ է՝ հետազօտել և 'ի լոյս հանել զամենայն որ ինչ հայութեան կը վերաբերի, յանցելումն և 'ի ներկայիս:

Այո՛, ոչ առ յուսահատութեան, վասն զի ես համոզեալ եմ թէ Մատենադարանիս ընկերութիւնը աւելի բաղդաւոր պիտի լինի քան զբազմաթիւ վաղամեռիկ ընկերութիւնս ազգիս. Նա կ'սկսի համեստ կերպով, բայց նախասահմանեալ է 'ի մշտատևութիւն: Քանի որ Հայու մը սիրտ կը բաբախէ՝ Մատենադարանս պիտի գտնէ իւր զօրավիգն ու օգնականը:

Եւ ո՞վ պիտի համարձակի այսպիսի բարենպատակ ձեռնարկութեան մը աստան կանգնիլ և խափանարար: Ամեն Հայ պէտք է իւր բաժինը բերէ առաջնութեանը, ամեն Հայուն պարտքն է հսկել, օգնել և փափաքիլ սորա մշտակայ պայծառութեանը:

Ազգային Մատենադարանը՝ գանձարան է Հայութեան, և կոթող փառաց և կենաց նորա:

Զեմ կրնար հոս չյիշել, Տեա՛րք, Սանահնի պայծառափայլ վանուց յիշատակարանաց մէջ հետևեալ սրտառուչ տողերը, որ գրուած են 'ի թուին ՉԸ, (1259), այսինքն 618 տարի մեռնէ առաջ. «Կամաւն Աստուծոյ Ես Մխիթարս միաբանեցայ յսուրբ (վանոյ) Ս. Աստուածածնիս, և ետու զիմ գրամագին այգին որ 'ի Բերդին՝ ի գրատունս, 'ի քաւութիւն հոգւոյ իմոյ: Արդ՝ ով իմ այգին հանէ 'ի գրատունէս, որպէսզի է փառաց որդւոյն Աստուծոյ:»

Այո՛, մեր ուսումնասէր նախնեաց հաւատն էր թէ «որուշեցի 'ի փառաց Որդւոյն Աստուծոյ» ով որ գրատան մը, մանաւանդ Ազգային գրատան՝ և անոր օժանդակ ընկերութեան միաս կը հասցնէ:

Այնպիսին՝ կը մեղանչէ ընդդէմ անցելոյն, թշնամի՛ է ներկային, և յանցապա՛րտ առաջի ապագային: Յառաջադիմութեան դէմ նա ոճրագո՛րծ է, հանճարոյ մարդասպա՛նը, սրտի դաւաճա՛նը, մաքի Կայէ՛նը:

Մինչդեռ՝ ով որ մատենադարանի օգնող է և ընծայաբեր, վերոյիշեալ ուսումնասէր Մխիթարայ պէս պէտք է լի լինի յուսով որ իւր «հոգւոյ քաւութիւնը» կը գործէ, մարդկութեան բարեկամն է նա, և ազգին յաւիտենակա՛ն երախտաւորը:

Մատենադարանի ընկերութիւնը չունի այն պատճառները որ ընկերութեանց յորատևելոյն խոչընդոտ կը լինին: Նա դրամագլուխ չպահանջեր. իւր դրամագլուխը՝ ազգն է. իւր հարստութիւնը՝ կամաւոր նուէրներէ կը գոյանայ: Աճա քիչ ժամանակի մէջ հազար հատորէն աւելի նուէրներով օժտուած է. ասկէ շատ աւելին վաղ ընդ փոյթ կը յուսայ ընդունել, իրեն եղած խոստմանց և ունեցած բանակցութեանց արդիւնքին յաջողութեան վրայ վստահ լինելով:

Հեղինակ Խորէն

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Ղալաթիոյ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ դէմը բնակող Թէհեա Վարդանին և իր քրոջը Նպրաքսէին հետ ունեցած դատին լուծմանը համար Ս. Պատրիարքին մասուցած երեք աղերսագրերս Պատրիարքարան յուղարկուած ըլլալով առ ի լուծումն, մինչև ցարդ գործն երեսի վրայ մընացած է, և ասոր պատճառն ինչ ըլլալը չէ հասկցուած. և որովհետև ես կը փափաքիմ որ մեր այս դատը Հայոց Պատրիարքարանի ձեռօքը լուծուի վասն պատուոյ ազգին, բայց մինչև հիմա լուծելու ջանք չտեսնուելը, ուստի կը պարտաւորիմ լրագրոյ միջոցաւ հարցնել ազգին այն անհատներուն՝ որոց ազգին բարեկաւութիւնը կը մտածեն միշտ, հետևաբար կըզգուշեմ որ իմ դատս անպատճառ տեսնուի Պատրիարքարանի Դատաստան ժողովին կամ անկէ կարգեալ մասնաժողովի մը ձեռօք. ապա թէ ո՛չ պիտի հարկադրիմ պէտք եղածը դարձեալ լրագրոյ միջոցաւ մի ըստ միոջէ հրատարակել:

Բոլէ գարաօղլուեա 657 նու

3 մերօլու Մանգար Լախի քա-
գինօսըն միւլթէճիրի
Ճէրճի Վարտէրիսի

ԻԼԱՆ

Ասաքիրի Շահանէ լէվազըմաթը իչիւն միւթէահհիտլէրի թարաֆընտան գօնթրաթօլէրինէ մահսուպէն էլլիսէ անպարընտա կէօթիւրմէքտէ օլտուղլարը հէր նէվի չուհա վէ սայիրէտէն էվրօփատան վիրուտ խանէճէլէրին կէօմրիւկտէն իխրաճընտա պաժտալէրի աշըլմայարագ կէօթիւրիւլում անպարընտա անպար մէմուրը վէ մուայէնէճիլէր հազըր օլտուղու հալտէ էմանէթ մաղազասընտա քիւշատ խըլմէսի, վէ չայէտ իչլէրինտէ աչըգ պօզուգ պալէա զուհուր իտէրտէ գապօւլ օլունմամասը, վէ մէզքիւր էմանէթ մաղազասընտա սալիֆ էզզիքըր մէմուրլէր հազըր օլմաքսըզըն թիւճճարտէն գաթիէն մաղազայա տուխուլ իտիլմէմէսի, վէ իչպու չուհա վէ սայիրէ մէմուրինի միւմայիլէյհիմ մուվաճէհէսինտէ անալիզ իտիլմէսիքճէ անպարը մախսուսէ վազ գըլընմամաը գաթիյէն պէրու ուսուլը միւթթէխիզէսի իճապընտան օլմազէ քէյֆիյէթ միւթէահհիտին մալիւմլէրի օլմագ իւզրէ իլան վէ իշայէ օլունմըշ տըր։

4 Թըշրինի էվվէլ 1877

Պապը Սէրասքէրի

ԻԼԱՆ

Իչպու Թըշրինի սանի օնունճու փէնճշէնպիհ կիւնիւնտէն իթիպարէն պազար կիւնլէրտէն մատատա իշլէյէն վափօրլէրտէն պաշգա օլարագ սապահլէրի քէօբրիւտէն սաաթ 5է չէյրէք գալարագ պիր վափօր հարաքէթ իտտուպ, Գասըմբաշը, Խասքիւղ, Գուզկունճուք, Օրթաքէօյ, Պէյլէրպէյի, Չէնկէլքէօյէ ուղրայարագ Արնավուտքէօյէ կիտէճէք տիր. սաաթ 6 տէ Արնավուտքէօյտէն գալքուպ Գուրուչէշմէ, Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ վէ Գապաթաշա ուղրայարագ քէօփրիւյէ ավտէթ իտէճէկի Շիրքէթի Խայրիյէ թարաֆընտան իլան օլունուր։

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

ՄԱՐԻՈՆ ՏԸԼՕՐՄԻ ԽՈՍՏՈՎԱՆԱՆՔԸ

ԿԱՄ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՏԱՐՓԱՆՔ

Հեղինակ Էօժէն տը Միրգուր

Թարգմանեց Գր. Չիլինկիրեան

Այս նշանաւոր վէպին Հայերէն թարգմանութեան Գ. հատորն ալ Պօլիս հասած ըլլալով կը ծախուի Եէնի ճամի Զիլինկիրլեր ճատտէսի թիւ 2 Ս. Գ. և Եավուճեան գրատունը. և ուրիշ գրավաճառաց քով. գին 2 ֆր.

Ամբողջ գործը չորս կամ հինգ հատորէ պիտի բաղկանայ:

ԹԱՏՐՈՆ

ԲԱՐԵԿԱՄ ՄԱՆԿԱՆՑ

ԲԱԶՄԱՊԱՏԿԵՐ

Տղայոց ընթերցանութեան յատկացեալ այս հանդէսը՝ որ ամիսը թերթ մը բազմաթիւ պատկերներով զարդարեալ և փայլուն տպագրութեամբ ի լոյս ընծայուած է, կը պարունակէ բարոյականի հրահանգիչ և զուարճալի նիւթեր։

Այն գործոյն տարեկան 24 թերթերը ամբողջապէս կազմուած, կազմի նուէրի համար ամենէն յարմար և պատուական առարկայ մ'ըլլալով, այն նպատակին ծառայեցնելու համար ալ՝ գործոյն ստացութեանը նայելով՝ գինը ամենաչնչին գումարի մը՝ այն է 1 ֆրանք 30 սանթիմի՝ կամ որ նոյն է 6 ղրշ մեճիտիյէ դրամի իջած է, և կը ծախուի փարիզու գրատունը և ամեն գրավաճառաց քով։

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿՈՏԱՍԱՆ ԿԵՍԱՐԱՑ

ԳՈՐԾ ՍՈՒԵՏՈՆԻՈՍԻ

Թարգմանեաց Ն. Մ. Ս.

Հայ ժողովրդեան ընթերցասիրութիւնը գոհ ընելու մաօք՝ «Մատենադարան ընդհանուր» անուամբ հետզհետէ կրթական և օգտակար գործեր պիտի հրատարակենք։ Այս անգամ սկիզբ կընենք այս ձեռնարկութեան՝ «Երկոտասան կեսարաց պատմութիւնըն» ՚ի լոյս ընծայելով թարգմանօրէն և աներկմիտ եմք որ Հայ հասարակութիւնը, քաջ զգալով այս Մատենադարանին օգտակարութիւնը, պիտի փութայ արդեամբ քաջալերել մեզ որպէս զի այն ձեռնարկութեան մէջ յարատևենք։ Հրատարակիչք

Կը ծախուի Նէնի ճամի Չիլինկիրլէր ճառաչսի թիւ 2, Ս. Գ. և Եաղմաճեան գրատունը և ուրիշ գրավաճառաց քով։ Գին 1 ֆր. 25 սանթիմ։

ՏԵՂԵԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԱՂԹԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅՈՑ

Ի Մոլտօ-Վլախիա, Հունգարիա և ի Լեհաստան

Ուղևորութիւն յամին 1876

Արշակայ Մ. Ալթունեան

Ամեն Հայ գրավաճառաց քով կը գտնուի։ Գին 3 քառորդ թղթադրամ։

ՁԱՅՆ ԵՒ ՓԱՌՆԱՆ Ա.

Գրեց Տէրունին Գաբրիէլ Պատկանեան

Ընթերցասէր ազգայինք, որ անշուշտ ազգային տաղանդաւոր հեղինակին Ռնուշաւանը և այլ գործերը կը յիշեն, մեծ հաճութեամբ պիտի կարդան այս նոր գործը՝ որ դարձեալ մեր ազգային պատմութենէն առնուած է։

Կը ծախուի Ս. Գ. և Եաղմաճեան գրատունը Նէնի ճամի Չիլինկիրլէր ճառաչսի թիւ 2, և ուրիշ գրավաճառաց քով։ Գին 1 ֆր. 50 սանթիմ։

ԱՐԻՒՆԱԼԻ ՄԱՐԹԻՉՈՒՀԻՆ

ՀԵՂԻՆԱԿ

Տօլ Կոմոնտէ

Թարգմանեց Խ. Ն. Պուրունսուզեան

Այն գեղեցիկ վիպասանութեան, որ միայն երկու հատորէ կը բաղկանայ, երկրորդ հատորն ալ լմնցրին հասած ըլլալով, կը ծախուի Նէնի ճամի Չիլինկիրլէր ճառաչսի, թիւ 2 Ս. Գ. և Եաղմաճեան գրատունը և այլ գրավաճառաց քով։ Գին 2 ֆրանք։

ՆՈՐԼ ԳԱԶԱՄԻԱ

Վ. Է.

Թիւրքմէ մախմամատ օրացոյց 1878 սէնէսինէ մախսուս վէ նիյէթ իչին եէթի պէնտ լիտ

Կը ծախուի ամեն Հայ գրավաճառաց և Բերայի ու Կ. Պօլսոյ լրագրավաճառաց քով և Նուստ ֆեան խան թիւ 17 Ե. Մ. Տնտեսեանի տպարանը. գին 100 փրդ։

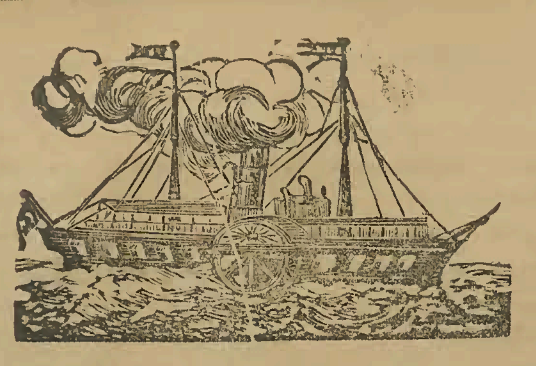

ՇԻՐ-ՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷ

ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ

1877 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ՄԻՆՉԵՒ ՆՈՅԵՄԲԵՐ 30

ԲՈՍՓՈՐԻ ԻՋՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Իւրաքանչիւր Եղեր

Ժամ		Թիւ
2 45	Եէնիմահալլէէն Մէգարա Պէյլէրպէյի, Թարապիա, Եէնիքէօյ Արնաւուտ Քէօյ Ռ. Հիսար Պէպէք։	25
3 45	Բ. և Ա. Գավագէն Եէնիքէօյ Մէգարա Պէյլէրպէյի Թարապիա, Եէնիքէօյ Արնաւուտ Քէօյ Պօյաճ. Ռ. Հիսար Պէպէք, (Ուրբաթ օրերը Արնաւ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկթաշ։)	33
4 15	Եէնիմահալլէն Մէգարա Պէյլէրպէյի Թարապիա, Եէնիքէօյ Արնաւուտ Քէօյ Ռ. Հիսար, Պէպէք Արնաւ. Գուրու Օրթաք. Պէշիկ։	19
6 45	Եէնիմահալլէն Պէյլէրպէյի Թարապիա, Պէյքօզ, Եէնիքէօյ, Քէօյքէն, Գանլըճա, Ռ. և Ա. Հիսար, Գանտիլլի Արնաւ. Չէնկ. Պէյլէր. Օրթաքէօյ Գուզգ. Պէշիկթաշ, Խալիսատ։	1
8	Ռ. և Ա. Գավագէն Եէնիմահ. Մէգարա Պէյլէրպէյի Թարապիա, Պէյքօզ, Եէնիքէօյ Քէօյքէն, Պօյաճ. Ռ. Հիսար, Պէպէք Արնաւ. Գուրուչ Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ։	25
10	Մէգարաբուրնէն Պէյլէրպէյի Թարապիա, Եէնիքէօյ, Քէօյքէն, Ռ. Հիսար, Արնաւ. Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ։	22

Արեւելեան Եզերք

Ժամ		Թիւ
2 30	Արնաւուտքէօյէն, Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկթաշ։ (Ուրբաթ օրերը ժամ 2 3/4 ին)։	6
3	Արնաւքէօյէն, Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկ. (բացի ուրբաթէ)։	2
3 30	Պէպէքէն, Արնաւ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկթ. Գապաթ։	22
4 20	Արնաւ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկ. Գապաթաշ։ (բացի ուրբաթէ)։	2
10 15	Արնաւուտքէօյէն ուղղակի կամուրջ։	2
11	Արնաւուտքէօյէն ուղղակի կամուրջ։	1

Ասիական Եզերք

Ժամ		Թիւ
2 30	Պէյքօզ, Բաշտար Գանլըճա, Ա. Հիսար, Գանտիլլի Վանիքէօյ, Չէնկէլքէօյ, Պէյլէրպէյի Գուզգ։	24
2 30	Վանիքէօյէն Չէնկէլ. Պէյլէր. Գուզգ. Գապաթաշ։	1
3 35	Պէյլէրպէյի Թարապիա, Պէյքօզ, Բաշտար Գանլ. Ա. Հիսար, Գանտ. Վանիքէօյ, Չէնկէլքէօյ, Պէյլէրպէյ, Գուզգունճուք։	20
9	Պէյլէրպէյի Պէյքօզ, Բաշտար Գանլըճա, Ա. Հիսար, Վանիքէ. Չէնկէլ. Պէյլէրպէյ, Գուզգ. Խալիսատ։	6
10 20	Վանիքէօյէն ուղղակի կամուրջ (բացի ուրբաթէ։)	21

ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ ԵԼՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Իւրաքանչիւր Եզերք

Ժամ		Թիւ
3 45	Գապ. Խալ. Պէշիկ. Գուզգ. Օրթ. Պէյլ. Չէնկ. Արնաւ. Գանտ. Ա. և Ռ. Հիսար, Պօյաճ. Գանլ. Բաշտար. Եէնիք. Պէյքօզ, Թարապ. Պէյլէրպ. Եէնիմահ։	1
5 15	Պէշիկ. Օրթաք. Արնաւ. Պէպէք, Ռ. Հիսար, Քէօյք. Եէնիք. Պէյքօզ, Թարապ. Պէյլէրպէյի, Մէգարա. Եէնիմահ. Ռ. և Ա. Գավագ։	25
6 30	Խալ. Պէշիկ. Գուզգ. Օրթաք. Պէյլ. Չէնկ. Արնաւուտ, Գանտիլլի, Պէպէք, Ռ. Հիսար, Պօյաճ. Եէնիք. Պէյքօզ, Թարապիա, Պէյլէրպէյի։	6
8 45	Պէշիկ. Օրթաք. Արնաւ. Ռ. Հիսար, Քէօյք. Եէնիք. Թարապ. Պէյլէրպէյի, Մէգարաբուրնու։	22
10	Պէպէք, Ռ. Հիսար, Քէօյքէն, Արնաւ. Եէնիքէօյ, Թարապիա, Պէյլէրպէյի Մէգարա. Եէնիմահալլէ Ռ. և Ա. Գավագ։	19
10 45	Պէշիկ. Օրթաք. Արնաւ. Պէպէք, Ռ. Հիսար, Քէօյք. Արնաւ. Եէնիք. Թարապ. Պէյլէրպէյի Մէգարաբուր. Եէնիմահալլէ։	33
11 15	Պէպէք, Ռ. Հիսար, Պօյաճ. Եէնիքէօյ, Թարապիա, Պէյլէրպէյի Մէգարա. Եէնիմահալլէ։	25

Արեւելեան Եզր

Ժամ		Թիւ
3 50	Ուղղակի Արնաւուտքէօյ։ (Բացի ուրբաթէ)	2
9 30	Գապաթաշ, Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնաւ.	2
10 15	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնաւ։	1
11 40	Գապաթ. Պէշիկ. Օրթաք. Գուրուչ. Արնաւ. (Ուրբաթ օրերը ժամ 11 1/4 ին)	6
11 40	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնաւ. (Բացի ուրբաթէ)	1
12	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնաւուտ	2

Ասիական Եզերք

Ժամ		Թիւ
9 40	Գուզգ. Պէյլէր Չէնկէլք. Վանիք. (բացի ուրբաթէ)	21
10 30	Գուզգ Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բաշ. Պէյքօզ, Թարապ. Պէյլէրպէյի. (Ուրբաթ օրերը ժամը 10 1/4 ին)	20
11 15	Գուզգ. Պէյլ Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բաշտար. Պէյքօզ։	21
11 40	Գապաթ. Գուզգ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Պէպէք։	22

ԻՍԿԻՒՏԱՐ ԲԱՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Իսկիւտարէն կամուրջ. Ժամ	Ժամ	Կամուրջէն Իսկիւտար. Ժամ	Ժամ
2 30	8 40 Պէշիկթաշ	2 45	9
3	9 15	3 10	9 30
3 30	9 45	3 45	10
4	10	4 15	10 20
4 30	10 30	4 40	10 45
5	10 45	5 15	11
5 30	11 5	6 Պէշթ.	11 20
6 5	11 25	6 45	11 40
6 45	11 45	8	11 50
8 15	12	8 30	12 5

ՈՒՐԲԱԹ ԵՒ ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ

Իսկիւտարէն կամուրջ. Ժամ	Ժամ	Կամուրջէն Իսկիւտար. Ժամ	Ժամ
2 30	8	2 30	8
3	8 40 Պէշիկթաշ	3	8 45
3 30	9 20	3 30	9 20
4	10	4	10
4 35	10 30	4 35	10 35
5 15	11	5 15	11 5
6	11 30	6 Պէշթ.	11 35
6 45	12	6 45	12 5

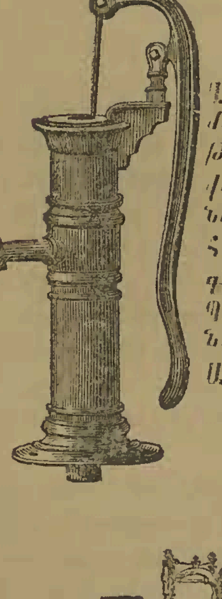

ՋՐՀԱՆ

Ամերիկայի ջրհաններ մեծ և փոքր, երկաթէ հաստատուն խողովակներով թէ ջրհորներու և թէ խորունկ հորերու համար աժան գներով կը ծախուի, Կ. Պօլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

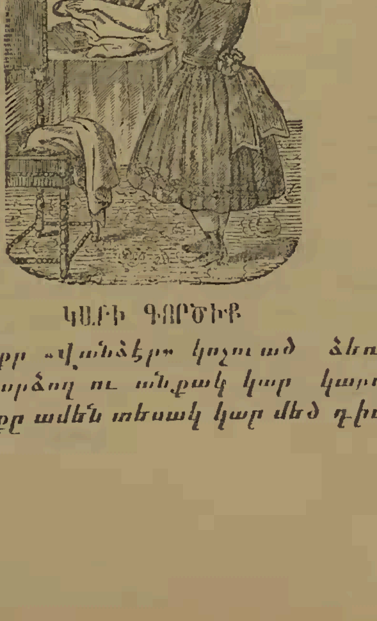

ԿԱՐԻ ԳՈՐԾԻՔ

փոքր «վանձէր» կոչուած ձեռքով դարձող ու անքակ կար կարող գործիքը ամեն տեսակ կար մեծ դիւրութեամբ կը կարէ ու գինն ալ աժան է, երաշխաւորութեամբ կը տրուի, ուրուածները կը շտկուի ու կարել չգիտցողին դաս կը տրուի. կը ծախուի Կ. Պօլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

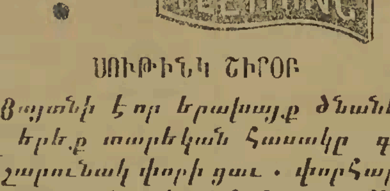

ՍՈՒԹԻՆԿ ՇԻՐՕԲ

Ցայտնի է որ երախայք ծնանելէն մինչ երեք տարեկան հասակը գրեթէ շարունակ փորի ցաւ. փորհարութիւն, ստամոքսի անհանգստութիւն, անքուն մնալ, ջղային գրգռութիւն եայլն կունենան, մանաւանդ ակռա հանելու միջոցին, և այս նեղութիւններն ալ աւելի կը սաստկանան ամառուան տաք եղանակին։ Սութինկ Շիրօրը վերոյիշեալ դժուարութեանց ամենուն ալ առաջքը կառնէ ու կը բժշկէ, որով երախան կը հանգչի ու կը զօրանայ յուրախութիւն մեծ իր ծնողաց։ Գործածողները շատ գոհ են։ Ուզողը կրնայ փորձել. գինն աժան է. նորածին երախայից կաթիլով կը տրուի, մեց ամիսէն վեր եղողին օրը երեք անգամ գդալ. կը ծախուի Կ. Պօլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան

Այս լրագիրս շաբաթը երեք անգամ կը հրատարակուի, երեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ օրերը։ Բաժանորդագրութեան տեղերն են Ղալաթիա Սանտրքճըլար ճառաչսի թիւ 198, Նորօ խան Մասիսի խմբագրատունը։

Իսկ գաւառաց մէջ հետեւեալ հոգաբարձուաց ստանակները։

ԻԶՄԻՐ. Սանփան աղա Տէտէեան.
ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ. Խօսրով էֆ. Եսկիճեան.
ՊՐՈՒՍԱ. Սահիան աղա Թանկէրեան.
ԹԷՔԻՐՏԱՂ. Յովակիմ աղա Ուզունեան.
ՏՐԱՊԻԶՈՆ. Խաչատուր պաղակլըմաեան.
ԿԱՐԻՆ. Կարապետ պատուելի Զաքարեան.
ՎԱՆ. Կարապետ աղա Նաթանեան.
ՄՈՒՇ. Մկրտիչ աղա Փօթիկեան.
ԵԱԶ. Մ. աղա Խաչիկեան.
ՃՈՐՈՒՄ. Ֆէրհատ աղա Ս Ֆէրհատեան.
ԵՐԶՆԿԱՑ. Թադէոս աղա Բաղրամեան։
ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐ. Արժ. Տ. Սարգիս.
Միւս քաղաքներէ ստորագրողներ ալ ուղղակի մեր տեղերէն մէկուն հետ կրնան յարաբերիլ

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ

Կ. Ս. ԽԻԹԻՒՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍԻ ԼՐԱԳՐՈՅ
ՂԱԼԱԹԻԱ ՆՕՐՕ ԽԱՆ